

A les fotografies, l'església de Sant Mateu de Montnegre, el 1934 (AIAG, fons Joan Masó, n. 801 i 802, 11.02.1934).

Als masos, tanmateix, no hi vivia tothom. Una quarta part de la parròquia, almenys, vivia a les celleres de Santa Maria i Sant Mateu de Montnegre, petits nuclis d'habitatges situats entorn dels temples respectius. El 1314 als voltants de la capella de Santa Maria de Montnegre hi havia set persones, amb les seves famílies, que tenien casals, cellers i cases en les quals vivien amb les seves famílies; entre aquestes persones hi havia un clergue i un ferrer. A Sant Mateu de Montnegre, hi havia el 1315 els habitants de quatre capbreuants, entre ells el clergue Pere de Bancells.

L'explicació de la coexistència d'aquestes dues formes de poblament, els masos i les celleres, no està molt clara. Però sí que és evident que els masos estan molt millor adaptats al relleu accidentat i als sòls fràgils del massís de les Gavarres. Cada mas corresponia a una explotació agrària, en la qual la cerealicultura compartia l'espai amb conreus arboris com la vinya i l'avellaner. No es tracta, però, d'explotacions compactes: les terres d'un mas es repartien en diferents indrets segons les condicions de cada conreu. Així, les terres de cereals es localitzaven a prop dels masos, de les celleres i dels camins; a la vora de la riera de Canyebars i dels torrents de Borrabast, Fontanella i Sayoles també hi havia moltes terres, però també boscos; i als puigs i serres s'hi plantaven vinyes i avellaners en terres antigament de bosc. No obstant això, encara quedaven molts boscos no fragmentats entre els masos, que eren coneguts al segle XIV amb noms propis, com els boscos de s'Arboç, des Pins, de Vinyals i de Sayols. Els boscos de Sant Mateu de Montnegre servien, sobretot, com a lloc de pastura dels diferents ramats dels masos; per això, els del domini de Santa Maria de Cervià

pagaven al monestir un formatge i un altre al batlle "pro pastura si habet bestiarium". A més, al llarg del segle XIV, es va començar a desenvolupar, segurament, per les necessitats de la propera ciutat de Girona, l'explotació dels recursos forestals del massís: el 1350 arribava fusta de roures de Sant Mateu al mercat de Girona (*). De fet, la finalitat d'alguns dels camins que, ja des del segle XIII, travessaven el terme de Sant Mateu de Montnegre era, precisament, comunicar aquesta parròquia amb els mercats més propers: en aquest sentit, la "carrera" que anava al mercat de Monells és del tot significativa.

Entre el segle X, de quan daten els primers masos, i el XIV, es va arribar a un punt en el grau d'explotació del territori del massís de les Gavarres en què ja no era possible crear nous masos. No n'hi cabien més i els nous pobladors, segurament fills segons i cavallers dels mateixos masos, van convertir en habitatges els edificis que cada explotació tenia a alguna de les celleres del massís. Al segle XIV, i especialment a Santa Maria de Montnegre, encara es nota amb força els vincles entre alguns cellers situats a la cellera i alguns masos veïns. Els habitants de les celleres van reunir unes quantes terres dels masos, a canvi d'uns petits pagaments anomenats "tornes", per formar una reduïda explotació que difícilment hauria sobreviscut si no hagués estat amb l'exercici d'algunes activitats artesanals, tal com l'ofici de ferrer que exercia Pere Mateu a Santa Maria de Montnegre. ■

Elvis Mallorquí

(*) Christian Guilleré, "Girona al segle XIV". Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat – Ajuntament de Girona, 1993-1994, vol.1, p.353.